

Prikaz knjige

Mladenović, M. (2016)
SPORTSKA MOTIVACIJA

Izdavač: Zadužbina Andrejević, Beograd, Srbija; str. 120
ISSN 1452-242X; ISBN 978-86-525-0274-5; COBISS.SR-ID 225336076

Sportska motivacija je treća knjiga o motivaciji ovog autora, a prva koja se bavi isključivo razmatranjem motivacije u sportskom kontekstu. Ova naučna monografija posvećena je motivaciji u sportu i bavi se razmatranjem činilaca koji su posebno značajni za uključivanje i istrajavanje u sportskim aktivnostima, ali i za optimalno funkcionisanje ličnosti i mentalno zdravlje.

Knjiga se sastoji od jedanaest poglavlja, uključujući uvod, sažetke, popis literature i indeks pojmova.

Jedno poglavlje posvećeno je opštem razmatranju i objašnjenju pojma motivacije kao psihičkog procesa, kroz teorije pojedinih autora: Mek Dugala, Frojda, Rodžersa, Maslova. Posebno se razmatra i analizira značaj motivacije u sportu, ukazujući na neke od najvažnijih motiva u sportu kojima može da se objasni ponašanje sportista. U tom kontekstu posebno je razmotren i prikazan koncept motivacije postignuća u odnosu na unutrašnju potrebu za kompetentnošću i samoeфикасношću. Povezanost motiva postignuća sa emocijama je posebno u fokusu razmatranja autora, pre svega zbog njene uloge u procesu motivacije uopšte, a ispoljeno u ličnom doživljaju, fiziološkim promenama i spoljašnjim reakcijama sportista. U skladu sa prirodom i takmičarskim karakteristikama sporta, autor analizira povezanost motiva postignuća sa emocijama, njihovu ulogu kroz teoriju nivoa aktivacije i faktora koji taj nivo određuju. Odnos emocija i motivacije razmotren je ne samo iz ugla sportske ефикасности, nego i sa stanovišta optimalnog funkcionisanja ličnosti u sportu. Anksioznost kao specifično emocionalno stanje je posebno značajan psihološki faktor u sportu. Doživljaj anksioznosti razmotren je kao faktor koji može trajnije da demotiviše osobu za sportske aktivnosti, ili da ozbiljno ugrozi učinak u situaciji postignuća. Teorijska razmatranja odnosa između motivacije, postignuća, emocija i anksioznosti, potkrepljena su relevantnim empirijskim istraživanjima autora. Prikazan je i jedan novi psihodijagnostički metod u sportskoj psihologiji – metod asocijacije bojama, koji je namenjen preciznijem detektovanju emocionalnog stanja u takmičarskoj situaciji.

U okviru zasebnog poglavlja, prikazana je jedna od najrelevantnijih podela motiva u sportu – na unutrašnje i spoljašnje motive. Diskutujući poreklo ove dihotomije kroz filozofsku i psihološku tradiciju, autor prikazuje značaj razlikovanja ekstrinzičke i intrinzičke motivacije za sportski kontekst. Autor analizira posebno i jedno i drugo motivaciono ponašanje i njihovu povezanost. Intrinzičnu motivaciju povezuje i objašnjava sa drugim teorijama motivacije kao što je teorija hijerarhije Maslova, odnosno sa meta potrebom za samoostvarenjem kao vrhunskim doživljajem, kao ljudskom potrebom za razvojem i ostvarivanjem sebe. Ekstrinzičnu motivaciju autor detaljno elaborira kroz najvažnije teorijske koncepte teorije cilja (E. Lok), teorije očekivanja (Vruma) i teorije pravednosti (Adam). Ukazuje na značaj uticaja ekstrinzičnih izvora motivacije na pravilan razvoj intrinzične motivacije u sportu.

Posebno poglavlje ove monografije posvećeno je prikazu teorije samodeterminacije (samoodređenja) u sportu. Kao jedan od vodećih konceptualnih okvira u istraživanjima motivacije u sportu, teorija samodeterminacije ističe značaj povezivanja motivacije za sport sa subjektivnim doživljajem stepena zadovoljenosti bazičnih psihičkih potreba osobe da se u kontekstu sporta oseća autonomno, kompetentno i povezano sa svojim sportskim okruženjem. Detaljno su prikazani teorijski koncepti potrebe za autonomijom, kompetencijom i povezanošću, kao ključni pojmovi koji povezuju optimalno psihološko funkcionisanje ličnosti i učestvovanje u sportu. Zadovoljenje tih bazičnih psihičkih potreba doprinosi razvoju samomotivacije i psihičkom zdravlju, dok njihovo osujećenje vodi opadanju motivacije i narušavanju opšte mentalne dobrobiti. Autor pažljivo i argumentovano razmatra koncept autonomije u različitim epohama, naučnim disciplinama i kulturama, kao i razlikovanje ovog pojma od drugih sličnih pojmova kao što su slobodna volja, nezavisnost i sl. Kroz relevantne rezultate empirijskih istraživanja, argumentovan je značaj poznavanja i razumevanja pojma lične autonomije u kontekstu sportske nauke i prakse. Značaj potrebe za kompetencijom i samoeфикасношću u domenu sporta čini se nespornim, a autor sistematski prikazuje motiv za kompetencijom i postignućem, od prvih izučavanja kompetencije u psihologiji, do nekih savremenih teorijskih i empirijskih razmatranja ovog motiva i autentične potrebe svakog pojedinca. Treća bazična psihička potreba koju autor detaljno prikazuje u psihološkoj retrospektivi, ali i u specifičnosti sportskog konteksta, jeste potreba za povezanošću. Autor diskutuje značaj potrebe za pripadanjem i povezanošću sa drugim ljudima, za sportski kontekst i negovanje sportske motivacije.

U okviru posebnog poglavlja, autor ističe i diskutuje psihološke pristupe u sportu. U psihologiji se obično govori o podeli na demokratski i autoritarni pristup. Zaobilazeći ovu podelu, autor naglašava poseban kriterijum za razlikovanje psiholoških i motivacionih pristupa u sportu, a to je samomotivacija. Ako želimo istrajnost u bavljenju sportskim aktivnostima i postojanje

nost sportskog postignuća, sa psihološke tačke gledišta, presudno je stvaranje uslova za razvoj i održanje unutrašnje, intrinzičke motivacije, smatra autor. Postoje psihološki pristupi koji mogu da podstaknu unutrašnju motivaciju ili da je potisnu. Prikazana su dva motivaciona pristupa. Prvi, podržavajući pristup, zasniva se na podržavanju pozitivnih potencijala ličnosti i poštovanju potrebe za autonomijom. Drugi, kontrolišući motivacioni pristup, orijentisan je na kontrolu ponašanja i može da ima negativne konotacije na celokupno funkcionisanje ličnosti.

Svaki teorijski koncept (ili teorija motivacije), prikazan je sa pozicije njegovog autora, zatim sa aspekta istraživačkih rezultata drugih autora, i rezultata dobijenih u istraživanju u psihologiji, sa razmatranjem kako mogu da se koriste u objašnjenju i razumevanju ponašanja u sportu.

Posebno poglavlje posvećeno je prikazu i diskusiji rezultata najrelevantnijih empirijskih istraživanja autora u oblasti sportske motivacije. Autor uglavnom koristi teoriju samodeterminacije kao polazni koncept svojih istraživanja, pa tako knjiga sadrži bogat prikaz rezultata o značaju intrinzičke motivacije, potrebama za autonomijom, kompetencijom i povezanošću, kao i podržavajućeg motivacionog pristupa za razvoj i održavanje sportske motivacije i optimalnog rasta i razvoja ličnosti, pre svega, mladih sportista.

Ova naučna monografija svojom elaboracijom, analizom savremenih, i u psihologiji sporta aktuelnih teorija i koncepata motivacije, potkrepljenih istraživačkim rezultatima, ne samo savremenih autora, već i brojnim istraživačkim rezultatima samog autora, daje vredan i značajan doprinos nauci, kako u teoriji tako i u praksi psihologije sporta, ali i psihologiji kao nauci uopšte. Objavljena je u okviru edicije „Educatio“, čija je misija definisana i usmerena na podizanje i inoviranje znanja u svim naučnim granama i disciplinama.

*Prof. dr Ljubiša Lazarević¹,
Visoka sportska i zdravstvena škola, Beograd, Srbija*

UDK 796.011.1:159.947.5(049.32)

¹ ✉ ljubisalazarevic@vss.edu.rs

